

Nemzetközi rendőri szerepvállalás Koszovóban

Bevezetés

Bár a mai napig még hazai szakmai körökben is sokan megkérdőjelezik – annak ellenére, hogy a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 1.§ 17. alapján a rendőrség számára alapfeladat¹ – az egyéni rendészeti, rendőrszakértők vagy rendőri egységek vezénylését különböző konfliktusövezetekbe. Pedig a jelenleg a világot érintő biztonsági kihívások hatékony kezelése megoldhatatlan a különböző nemzetközi szervezetekbe telepített rendvédelmi erők nélkül. Az utóbbi időben minden válságkezelésben, békefenntartásban aktív szerepet játszó nemzetközi szervezetben – Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), Európai Unió (EU), Afrikai Unió (AU), Észak-atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organisation – NATO), Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ) – nő a rendészeti szerepvállalás mértéke. A különböző válságövezetekben egyre több a helyi rendőrségi, rendészeti szervek munkáját támogató, vagy ha körülmények megkívánják, a végrehajtó jogosítványokkal felruházott, a különböző nemzetközi szervezetek égisze alatt működő rendészeti, rendőri válságkezelő, békefenntartó misszió.

A globalizáció „mellékhatásaként” az utóbbi időben olyan biztonságpolitikai kihívások jelentek meg, amelyekkel az EU és hazánk még nem szembesült korábban.

Globális világban nem lehet helyi biztonságról beszélni. Például a Közel-Keleten, Észak-Afrikában, Közép-Ázsiában, a volt szovjet és jugoszláv utódállamokban zajló konfliktusok az említett térségekből kiinduló

¹ „Részt vesz az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében szervezett, vagy nemzetközi szerződés alapján a béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban”.

migrációs válságon, nemzetközi terrorizmuson, szervezett bűnözésen keresztül meghatározzák Magyarország és az EU biztonságát is. Az egyes konfliktusok hatékony helyi kezelése, a biztonság szavatolása elengedhetetlen ahhoz, hogy meginduljon az érintett területeken a gazdaságfejlesztés, az élhető körülmények biztosítása, amelyeken keresztül hosszú távon lehet csökkenteni az érintett régióból kiinduló migrációt, nemzetközi szervezett bűnözői tevékenységet.²

Dolgozatom célja, hogy bemutassam a különböző nemzetközi szervezetek polgári válságkezelő, békefenntartó misszióinak tevékenységen keresztül az azokban részt vevő rendőri, rendészeti erők szerepvállalását, fő feladatait. Az írásom terjedelme miatt nincs arra lehetőség és nem is cél, hogy a jelenleg a világban zajló összes békefenntartó nemzetközi válságkezelő misszióról átfogó képet adjak. Az anyagban igyekeztem feldolgozni a nemzetközi szervezetek égisze alatt Koszovóban végrehajtott és jelenleg is zajló válságkezelő missziók rendvédelmi komponenseinek feladatait. A Nyugat-Balkánon és azon belül Koszovóban zajló események a földrajzi közelség miatt meghatározóak hazánk és Európa számára, ezért részünkre is létfontosságú a régió biztonsága. A nemzetközi szervezetek különböző Koszovóban működő misszióiban a magyar rendőrök, rendészeti, igazságügyi, civil szakértők 1999-óta vesznek részt. Az elmúlt húsz évben több száz magyar szakember fordult meg az országban,³ támogatva ezzel a demokratikus intézményrendszer kialakítását.

Néhány szóban érdemes szólni az egyes konfliktusokhoz vezető körülményekről. Az adott helyi és regionális konfliktusok kiváltó okai lehetnek:

- rossz kormányzás, korrupció, gazdasági problémák, a társadalmi ellátórendszer teljes hiánya, hiányos vagy nem létező oktatási rendszer;

² A Kormány 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozata Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

³ Magyarország 2008. március 19-én ismerte el az ország függetlenségét.

Forrás: <https://www.jogiforum.hu/hirek/17525>

Letöltés ideje: 2019.11.17.

- elhibázott külső beavatkozások (többek között Irak, Szíria, Líbia, Afganisztán);
- háborús, polgárháborús viszonyok, etnikai, vallási ellentétek, a biztonság hiánya;
- robbanásszerű népességnövekedés (például Közel-Kelet és Észak-Afrika – Middle East and North Afrika, továbbiakban MENA), a lakosság az elmúlt közel 60 évben 1960 és 2018 között a 4,5-szere-sére nőtt⁴);
- a népességnövekedéssel párhuzamosan folyamatosan csökken a megművelhető termőterületek nagysága;
- a vízkészletek fogyása (jelenleg a Földön 2,1 milliárd ember otthonában nincs biztonságos ivóvíz⁵), a vízhiány leginkább a MENA országait sújtja, a világ egyre több pontján folyik a harc az ivóvíz-ért;
- környezetterhelés, a globális felmelegedés negatív hatásai legin-kább a MENA régióban, Közép és Kelet-Ázsiában, Fekete-Afriká-ban érződnek, illetve a háborús övezetben nincs lehetőség a hulla-dék- és szennyvízkezelésre, amivel tovább nő a fertőzésveszély, a halálozási arány.

A különböző konfliktusokban érintett országok az esetek nagy részében önállóan nem képesek megoldani a rájuk nehezedő problémákat, ezért szükségük van a nemzetközi közösség támogatására. A határainktól távol zajló különböző helyi fegyveres konfliktusok globális biztonsági kockázato-kat generálnak a migráción, az ember-, fegyver-, kábítószer-csempésze-ten keresztül, növelik a terrorfenyegetettséget. A válságok kezelése, a

⁴ Forrás: <https://data.worldbank.org/region/middle-east-and-north-africa>
Letöltés ideje: 2019.11.17.

⁵ Forrás: <https://www.who.int/news-room/detail/12-07-2017-2-1-billion-people-lack-safe-drinking-water-at-home-more-than-twice-as-many-lack-safe-sanitation>
Letöltés ideje: 2020.04.21.

károk enyhítése nélkül nem fog csökkenni a migrációs nyomás, a terrorfenyegetettség és az azokhoz kapcsolódó egyéb jogsértő cselekmények száma.

A válságok kezelése során minden rendelkezésre álló politikai, gazdasági és egyéb eszközt fel kell használni arra, hogy az egyes konfliktuszónákban az életminőség javuljon, és az adott térségben élő emberek szenvedései csökkenjenek.

A válságkezelés eszközei:

- politikai és egyéb eszközök a béketeremtésre, békefenntartásra;
- hosszú távú válságkezelési stratégiai (több évszázados, évezredes kultúrákat nem lehet egyik napról a másikra demokráciává bombázni);
- gazdaságfejlesztés;
- oktatás, oktatásfejlesztés;
- környezetterhelés csökkentése;
- tervszerű vízgazdálkodás;
- termőterületek megtartása, növelése;
- jogállamiság megteremtésének támogatása.

Az utolsó pontban említett jogállamiság megteremtésben fontos szerepet játszanak a különböző nemzetközi szervezetek rendőri békefenntartó, polgári válságkezelési missziói.

A polgári válságkezelés

A nemzetközi szervezetek (többek között például EU, ENSZ, EBESZ) irányításával nem katonai személyzettel, szakértőkkel (például rendőrök, igazságügyi szakemberek) végrehajtott válságkezelő tevékenység, melynek célja a helyi közigazgatás helyreállítása vagy ideiglenes jelleggel a hiányzó helyi képességek – például bukott államok esetében, polgárháborús viszonyok között, ha a helyi rendészeti szervek ezt nem tudják biztosítani

– helyettesítése, végrehajtói feladatok ellátása. A nemzetközi terminológiában minden polgári, ami nem katonai szerepvállalás, így a rendőri tevékenység is annak minősül.⁶

A különböző válságkezelő missziókban, békefenntartó műveletekben felértékelődött a különböző polgári elemek, azon belül is rendőri, rendvédelmi egységek szerepe. A rendvédelmi komponens fontos szerepet játszik a válság utáni újjáépítés keretein belül a helyi biztonsági, védelmi rendszer kiépítésében. A nemzetközi rendészeti erők fő feladatai a válságövekben: a helyi rendvédelmi erők reformjának támogatása, képességeinek fejlesztése, tagjainak kiválasztásában való szerepvállalás, azok kiképzése, a nemzetközi normának megfelelő jogi környezet kialakítása. Támogatást nyújtanak az átlátható, elszámoltatható rendvédelmi, igazságügyi rendszer kiépítésében. Illetve, ha a helyi közigazgatás, rendészeti szervek nem képesek a megfelelő feladatellátásra, akkor a nemzetközi rendészeti erők végrehajtói jogosítványokkal felruházva, teljes jogkörrel járhatnak el az egyes bűncselekmények elkövetőivel szemben, különös tekintettel a szervezett bűnözésre, a korrupciós cselekményekre, a háborús bűncselekményekre, az etnikai alapon elkövetett bűncselekményekre. Tevékenységükkel biztosítják a közrend helyreállítását, fenntartását.

A helyi közrend, közbiztonság szavatolása az egyik alapfeltétele annak, hogy az újjáépítés megindulhasson, eredményes legyen, nőjön a helyi közösség tagjainak biztonságérzete.

A rendvédelmi, rendőri erők részvétele a helyi válságok kezelésében, rendezésében hosszú múltra tekint vissza,⁷ ettől függetlenül ezen válságkezelő tevékenységek elemzése, értékelése, a tapasztalatok feldolgozása elsősorban a katonai szerepvállalásra koncentrál.

⁶ Tóthi Gábor: Magyar Köztársaság polgári válságkezelési képességeinek sajátosságai és továbbfejlesztésének lehetőségei. PhD értekezés. Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem. 2011. 21. o.

⁷ Trygve Lie akkori ENSZ főtitkár már 1948-ban javasolta egy ENSZ nemzetközi Rendőri Erő felállítását, az első ENSZ rendőri művelet 1960-ban indult Kongóban (ONUC Művelet).

A fentiekén túl a missziók hatékony válságkezelő tevékenysége közvetlen hatással van a nyugati demokráciák, az EU biztonságának alakulására is, elsősorban a határokon átnyúló bűncselekmények, a migráció és a terrorizmus eredményes csökkentésén keresztül.

Az integrált határellenőrzés „négyvonalas” rendszerében fontos szerepe van a kibocsájtó és tranzit országokban a migráció, a szervezett bűnözés elleni harcnak, amelyben elengedhetetlen a különböző nemzetközi szervezetek égisze alatt működő rendészeti missziók szerepvállalása. A határokon átnyúló illegális tevékenységek külső határokon történő megállítása fontos feladat, de ameddig nem sikerül az Unión kívüli, gyakran földrajzilag távoli, migrációt kibocsájtó és tranzit országokat stabilizálni, addig nem fog enyhülni az EU-ra és hazánkra nehezedő migrációs nyomás sem.

A misszióban szolgáló rendészeti szakemberek amellet, hogy a válságövezetekben hajtanak végre fontos feladatok, olyan máshol nem megszerzhető szakmai tapasztalatokat szereznek, amelyek teljes mértékben hasznosíthatóak lennének a későbbi itthoni szolgálatellátás során is. A vezénylés ideje alatt a kollégáknak lehetőségük van mélyebben megismerni a helyi nyelvet, kultúrát (például iszlám kultúra), annak befolyását az adott válságövezetekben működő szervezett bűnözői, terrorcsoportokra. Az egyes válságövezetek általában bázisterületei a nemzetközi terrorszervezeteknek. Emiatt az egyes missziókban szolgáló rendészeti szakemberek „élesben” gyakorlati tapasztalatokat szereznek a különböző terrorszervezetek működéséről, azon belül is toborzás, felkészítés, finanszírozás rendszeréről (például havala rendszer).⁸ Megismerik az egyes elkövetési módszereket (például olyan nálunk még kevésbé ismerteket, amelyeknek évtizedes hagyományai vannak az egyes válságövezetekben, ilyenek a hideg fegyverekkel, járművekkel elkövetett terrortámadások). Hasznos tudást szerezhetnek a

Urszán József: A rendőri komponens szerepe az EU civil válságkezelő műveleteiben a Nyugat-Balkánon. PhD értekezés. Corvinus Egyetem Politikatudományi Doktori Iskola. 2016. 54. o.

⁸ Katona László: Hagyományos pénztovábbítási rendszerek és modern technológiák alkalmazása a pénzmosás és a terrorfinanszírozás területén. Hadtudományi Szemle 2014/2. szám

migrációt, a terroristákat kibocsájtó országok politikai, biztonságpolitikai környezetéről, a radikalizmus, a terrorizmus kiváltó okairól. Ezáltal könnyebb megérteni a terrorszervezetek motivációit, ideológiai hátterét, könnyebb a hatékony védekezési stratégia kidolgozása. Továbbá ismereteket szereznek a terrorizmus és szervezett bűnözés kapcsolatáról (például hogy jelenleg az Iszlám Állam és a hozzá köthető terrorszervezetek fő bevételi forrásai az ember-, kábítószer- és fegyvercsempészet; valamint a tálib rendszer fenntartása leginkább az Afganisztánban termelt és az EU-ba eladott évi több tonna heroin).⁹ Nem beszélve az angol és egyes missziókban a francia rendőrszakmai nyelv magas szintű elsajátításáról, melyre más módon nagyon nehezen lehetne szert tenni.

A vezényelt rendészeti szakembereken keresztül – betartva a nemzetközi szervezetek és a fogadó ország szabályait – lehetőség van a válságövezetektől érkező, hazánk biztonságát érintő első kézből származó, megbízható információkhoz való gyors hozzáférésre is.

A rendőri erők feladatai a különböző válságkezelő, békefenntartó missziókban

- A különböző rendészeti intézmények újjáépítésének, reformjának támogatása, hatékonyságuk növelése.
- Végrehajtó mandátummal rendelkező rendészeti erő alkalmazása.¹⁰
- Helyi választások biztonságának szavatolása, megfigyelése.
- Leszerelés, a fegyveres csoportok tagjainak civil életbe való integrálása.
- Oktatás, tájékoztatás (különös tekintettel a bűnmegelőzésre, áldozatvédelemre).

⁹ Forrás: https://wdr.unodc.org/wdr2019/prelaunch/WDR19_Booklet_1_EXECUTIVE_SUMMARY.pdf

Letöltés ideje: 2019.11.15.

¹⁰ A különböző háborús, polgárháborús válságövezetekben, „bukott” államokban akkor kerülhet sor nemzetközi végrehajtó rendőri erők telepítésére, amikor a helyi szervek nem képesek a közrend, közbiztonság megfelelő szintű biztosítására.

- Mentorálás, tanácsadás, képzés, megfigyelés, a helyi rendészeti szervek képességeinek fejlesztése.
- Különböző rendészeti modellek kiépítésének támogatása (például közösségi rendőrség).

A fenti feladatok végrehajtásának bemutatását az egyes missziók mandátumán, működésén keresztül szeretném szemléltetni.

Az Egyesült Nemzetek Ideiglenes Igazgatási Missziója Koszovóban – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK¹¹)

Az ENSZ¹² az államok közötti együttműködést hivatott elősegíteni a nemzetközi jog és biztonság, a gazdasági fejlődés, a szociális ügyek és emberi jogok terén, továbbá a világbéke fenntartásában. A második világháború után jött létre a Népszövetség utódjaként, jelenleg 192 tagországgal. Magyarország 1955 óta tagja. Jelenleg közel 100 000 személy szolgál 14 különböző ENSZ békefenntartó misszióban 4 kontinensen. Az ENSZ nem rendelkezik önálló haderővel, rendészeti egységekkel, azt a tagállamok felajánlása biztosítja. Jelenleg 121 ország 71 800 katonája és 9 261 rendőre, rendészeti szakembere szolgál a különböző békeműveletekben.¹³

A koszovói békét kikényszerítő Jugoszlávia ellen végrehajtott NATO légitámadás után, – amely nem rendelkezett ENSZ jóváhagyással – a tartomány közigazgatásában a szerb erők visszavonása után űr keletkezett. Az ENSZ főtitkára 1999. június 10-én létrehozta a Biztonsági Tanács (ENSZ BT) 1244. sz. határozata¹⁴ alapján az Egyesült Nemzetek Ideiglenes Igaz-

¹¹ Forrás: <https://unmik.unmissions.org/>

Letöltés ideje: 2019.11.15.

¹² Forrás: <https://www.un.org>

Letöltés ideje: 2019.11.15.

¹³ Forrás: <https://peacekeeping.un.org/en/data>

Letöltés ideje: 2019.11.15.

¹⁴ Forrás: <https://peacemaker.un.org/kosovo-resolution1244>

Letöltés ideje: 2019.11.15.

gatási Misszióját Koszovóban. A misszió fő feladatként kapta a közigazgatási teendők végrehajtását, az önkormányzatiság megteremtésében való segítségnyújtást, a Koszovó¹⁵ jövőjét meghatározó politikai döntéshozatalban való részvételt, a különböző nemzetközi szervezetek által nyújtott humanitárius segélyek szétosztásának irányítását, a helyi infrastruktúra helyreállításában a segítségnyújtást, a közrendvédelmi és igazságügyi feladatok ellátását, az emberi szabadságjogok biztosítását, továbbá a menekültek hazatérésének támogatását.¹⁶

Az UNMIK segítséget nyújtott a bankrendszer kiépítésében, a postai és telekommunikációs hálózat helyreállításában, az egészségügyi és az oktatási rendszer újraszervezésében és működtetésében is. A rendészeti szakemberek az ENSZ koszovói missziójában kettős feladatrendszer szerint teljesítettek szolgálatot 1999. június és 2008. december között. Egyrészt átmenetileg biztosítani kellett a közrendet, közbiztonságot, végezték a rendfenntartói, bűnüldözési munkát, és egyben a helyi rendőrség fejlesztését is támogatták. Magyarország, a magyar rendőrség kezdetektől részt vett az ENSZ koszovói missziójának feladataiban. A misszió igényeihez igazodva 10–15 magyar rendészeti szakember szolgált éves váltásokban az UNMIK-ban, illetve 2–3 igazságügyi szakértő, bíró, ügyész, a háborús és etnikai alapú bűncselekmények vizsgálatára összpontosítva látta el feladatait.

Az UNMIK rendőri egység működése nagyban eltér a korábbi ENSZ missziók rendőri feladataitól. Azt megelőzően ENSZ rendőrök általában csak megfigyelő, tanácsadói feladatokban vettek részt a világ különböző pontjain missziós területen. A korábban már említett 1244. sz. ENSZ BT határozat alapján az ENSZ rendőrség fő céljai a közrend, közbiztonság fenntartása a tartományban, illetve a helyi rendőri szervezet kialakításában való részvétel.

A fenti célok elérése érdekében a Biztonsági Tanács az UNMIK rendőrség feladatait három fázisra osztotta. Az első fázis a misszió indulása

¹⁵ Forrás: <https://doksi.hu/news.php?order=ShowArticle&id=765>
Letöltés ideje: 2019.11.15.

¹⁶ Forrás: UNMIK mandátuma: <https://unmik.unmissions.org/mandate>
Letöltés ideje: 2019.11.15.

utáni néhány hónap, amikor is a közrend, közbiztonság fenntartása a NATO Koszovóban Állomásozó Erőinek (KFOR)¹⁷ a feladata, amíg az UNMIK közigazgatás teljesen ki nem épül, és képes önállóan végrehajtani a feladatokat.

Ezen időszak alatt az UNMIK rendőri egységének tagjai segítséget nyújtottak a NATO erőknek a rendészeti feladatok végrehajtásában, közös járőrözést hajtottak végre. Tanácsokat adtak a KFOR erők tagjainak a rendészeti kérdésekben, összekötő tiszti hálózatot építettek ki a helyi hatóságokkal és más nemzetközi szervezetekkel. A gyors telepítésű UNMIK különleges rendőri erők fő feladatai az ENSZ épületek és személyzet védelme és szükség esetén tömegkezelési feladatok ellátása volt.¹⁸

A második szakaszban, a helyzet konszolidálódása után, a 2000-es év elejétől az ENSZ rendőrség átvette a közbiztonsági feladatokat, végrehajtói jogosítványokkal, teljes műveleti képességgel elkezdte a rendészeti feladatok végrehajtását. A 2000. év elején megkezdte a Vushtrri rendőrségi képzési intézményből kikerült helyi rendőrök¹⁹ munkába állítását, azok mentorálását.²⁰ Az UNMIK zászlóalj erejű különleges rendőri egysége teljes egészében átvette a tömegdemonstrációk kezelését, illetve támogatta a közterületi szolgálatot, és továbbra is védte az ENSZ objektumokat, személyzetet. Az UNMIK határrendészeti egysége megkezdte a tartomány határainak ellenőrzését. Az egység végrehajtotta az idegenrendészeti és határren-

¹⁷ Forrás: <https://honvedelem.hu/galeriak/kfor-ket-evtized-koszovoban/>
Letöltés ideje: 2020.04.20.

¹⁸ A különleges rendőri erők gerincét az egyes tagországok által felajánlott csapaterős egységek alkották. Spanyol, pakisztáni, indiai, lengyel, ukrán, román, argentin század erejű csendőr és rendőr egységek települtek Koszovóba.

Forrás: Prof. Dr. Wolfgang Seibel – Prof. Dr. Gary Goertz: *Analyzing Organizational Change and Adaptation of Civilian Police Components in UN Peace Operations*. 2004. december 14. 101–107. o.

¹⁹ A helyi rendőrök, a KPS Kosovo Police Service tagjai, és itt szerb és albán rendőrök néhol már együtt dolgoztak az etnikailag „kevert” területeken.

²⁰ Az EBESZ irányításával UNMIK támogatással 8 majd 12 hetes alapképzéssel indult a rendőrképzés. Az ENSZ rendőrök az iskolából kikerült helyi kollégák segítségével végezték a szolgálatot. Kialakult a mentorképzés.

dészeti szabályok betartásának ellenőrzését a közúti, vasúti és légi határátkelőhelyeken. Az ENSZ égisze alatt megkezdődött a vámellenőrzés kialakítása. A helyi börtönökben, fegyintézetekben a fogvatartottak őrzését szintén az ENSZ rendvédelmi erői vették át.

A KFOR ezen időszak alatt az UNMIK felkérésére támogatást nyújtott a rendvédelmi munkában. Második reagáló erőként lépett fel a tömegkezelési feladatok ellátása esetén, illetve hírszerző képességének egy részét felajánlotta az ENSZ rendőrségnek.

A harmadik fázisban, amikor már elegendő számú, jól felkészített helyi rendőri erő állt rendelkezésre, az UNMIK rendőrsége fokozatosan átadta a felelősségi köröket a Koszovói Rendőri Szolgálatnak.²¹ Ebben a fázisban a nemzetközi rendőri erők létszámát több lépcsőben csökkentették, illetve a meglévő erők nagyobb része a végrehajtói feladatok helyett irányítói, tanácsadói, kiképzői teendőket látott el. Ez a fázis a 2004–2008 közötti időszakban zajlott.

A Koszovói ENSZ Rendőrség szervezeti felépítése, feladatai

Nem volt könnyű helyzetben a nemzetközi közösség rendőrsége, amikor megkezdte feladatai ellátását a tartományban. Az egyes etnikai közösségek nem igazán fogadták őket szívesen, a szerbek egyfajta megszállóként tekintettek az ENSZ és a NATO egységeire, az albánok pedig a korábbi tapasztalataikból kiindulva voltak bizalmatlanok az „idegen” rendőrökkel. Úgy érezték, hogy a szerb biztonsági erők kivonulása után most ismét mások „igazgatják” az életüket. A küldetés első éveiben a háború utáni „túl-fűtött” légkörben mindennaposak voltak az egyes etnikai csoportok közötti összecsapások, virágzott a fegyver-, áru-, emberkereskedelem, a prostitúció. A háború alatt elszenvedett vélt vagy valós sérelmek megtorlása mindennapos volt. A szerb erők és félkatonai csoportok a háború alatt több

²¹ Forrás: <https://www.kosovopolice.com/>
Letöltés ideje: 2019.11.15.

százezer albánt kényszerítették lakóhelyük elhagyására, a menekültek házaikat lerombolták, vagy azokba a szerbekkel együttműködő roma lakosokat telepítettek.

A fegyveres konfliktus idején rendszereztek voltak a civilek elleni atrocitások, amelyeket nem csak a szerbek követtek el, de a hegyekben bujkáló albánok is. A menekülőket kifosztották, a nőket megerőszakolták.²²

1. számú kép

Egy az UNMIK által 2000-es évek elején feltárt tömegsírból előkerült albán áldozatok temetője Pristina külvárosában (2008). A szerző felvétele

A NATO légitámadások, a szerb erők kivonulása után bosszúhadjárat indult a helyben maradt szerbek, a kollaborációval vádolt albánok és a romák ellen. Az ENSZ statisztikái szerint 2000-ben 245 gyilkosság, közel 600 gyújtogatás történt a közel kétfélmillió lakosú tartományban, ezen bűncselekmények döntő többségét is 2000 első negyedében követték el.²³

²² Forrás: <https://www.politico.eu/interactive/a-dark-legacy-the-scars-of-sexual-violence-from-the-kosovo-war/>

Letöltés ideje: 2019.11.15.

²³ Under orders: War Crimes in Kosovo. Human Rights Watch jelentés 2001.

Forrás: <https://www.hrw.org/reports/2001/kosovo/>

Letöltés ideje: 2020.04.21.

Óriási nyomás nehezedett a nemzetközi közösség rendőri missziójára, a tartományt ki kellett vezetni a totális káosz és anarchia állapotából. Az ENSZ rendőrségének – köztük a magyar kontingens tagjainak is – fő feladata volt a közrend és közbiztonság helyreállítása, a bűncselekmények számának visszaszorítása. Ezt a folyamatos járőrözéssel, az elkövetett bűncselekményekre való gyors reagálással, a helyi lakosság bizalmának megnyerésével sikerült megoldani. A harcok során megközelítőleg 10 000 fő vesztette életét. Ebből több ezer fő védtelen civil, akiket a szembenálló felek kegyetlenül kivégeztek, és jeltelen tömegsírokba temettek el. A fegyveres konfliktus lezárása utáni kaotikus állapotok között az áldozatok hozzátartozói legtöbbször saját maguk akartak igazságot szolgáltatni, bosszút állni az elszenvedett sérelmekért.

2. számú kép

Otthonaikból elűldözött szerbek lerombolt házai Vusthrii közelében (2008).

A szerző felvétele

Fontos volt megértetni a helyi lakossággal, hogy az „igazságosztás” nem a magánszemélyek feladata, az a közizgatást irányító ENSZ misszió felelőssége. Több, a helyi civilek bevonásával indult kampány célja volt,

hogy a bosszúvágytól szomjazó embereket rávegye arra, hogy a „*vérbosz-szú*” helyett tegyenek feljelentést, és bízzák az igazságszolgáltatást a nemzetközi közösségre.

Az ENSZ BT 1244. sz. határozata alapján az UNMIK Rendőrségének fő feladatai:²⁴

- A közrend és közbiztonság, a jogbiztonság helyreállítása.
- Rendészeti feladatok végrehajtása az etnikailag kettéosztott tartományban, a rendvédelem iránti közbizalom helyreállítása.
- Segítségnyújtás egy professzionális, megbízható, az etnikai arányokat tükröző helyi rendőrség megteremtésében, együttműködés az EBESZ-szel ennek magvalósítása érdekében.
- A határellenőrzés végrehajtása.
- Segítségnyújtás a KFOR részére a közrendvédelmi feladatai ellátása során.
- Az emberi jogok védelme.
- Együttműködés a Nemzetközi Törvényszékkal – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (ICTY)²⁵ – a háborús bűncselekmények kivizsgálása érdekében.

²⁴ Prof. Dr. Wolfgang Seibel – Prof. Dr. Gary Goertz: Analyzing Organizational Change and Adaptation of Civilian Police Components in UN Peace Operations. 2004. december 14. 87–89. o.

Forrás: <https://d-nb.info/1081296267/34>

Letöltés ideje: 2019.11.15.

²⁵ A volt Jugoszlávia területén 1991-től kezdve elkövetett, a nemzetközi humanitárius jogot súlyosan sértő cselekményekért felelős személyek megbüntetésére létrejött Nemzetközi Törvényszék (angol rövidítéssel ICTY, a köznyelvben gyakran Hágai Nemzetközi Törvényszék) az Egyesült Nemzetek Szervezetének (ENSZ) egy szerve, amelyet a volt Jugoszlávia területén a háborús események során elkövetett súlyos bűncselekmények kivizsgálása és az elkövetésükké gyanúsított személyek elleni bírósági eljárások lefolytatása céljából hoztak létre. A Törvényszék egy eseti, nem állandó bírói fórum volt.

Forrás: <https://www.icty.org/>

Letöltés ideje: 2019.11.16.

Az UNMIK rendőri egységét a feladatok megoszlása szerint négy tevékenységi kör szerint tagolták.

Az általános rendőri feladatokat ellátó egység felelőssége a közrend, közbiztonság fenntartása volt. A bűnügyi egység végezte a nyomozati, felderítő munkát. A különleges rendőri erők kötelékébe tartoztak a csapaterős tevékenységet ellátó rendőri erők és a terrorelhárító csoport. A határrendészeti egység felelt a határforgalom ellenőrzése és a határőrizet végrehajtásáért.

Az általános rendőri feladatokat ellátó erőket a közrend, közbiztonság fenntartása érdekében területileg – a helyi közigazgatási felosztásnak megfelelően – öt régióra (ami körülbelül a magyar főkapitánysági szintnek felel meg) és a régió alárendeltségében működő 34 rendőrállomásra tagolták. A feladataikat folyamatos (24/7 munkarendben) járőrözéssel, ellenőrző átengedő pontok telepítésével, ügyeleti szolgálat működtetésével hajtották végre.

A rendőrállomásokon 20–40 különböző tagországokból érkezett ENSZ rendőr teljesített szolgálatot, munkájukat helyi albán és szerb tolmácsok segítették. A közrendvédelmi feladatok támogatására az ENSZ létrehozta az úgynevezett „közösségi rendőrséget” is, amely igyekezett jó kapcsolatot kialakítani a helyi lakossággal. Több sikeres programot indítottak a helyi lakosok biztonságérzetének növelése, bizalmuk megnyerése érdekében. Ilyen volt a közlekedésbiztonsági, drogprevenciós, „fegyvercsere” program. A fegyvercsere program keretében azon személyek, akik leadták saját vagy az általuk talált fegyvereket, cserébe hasznos használati tárgyakat, a gyerekek játékokat kaptak. Az ENSZ rendőrei folyamatosan látogatták az eldugott kis falvakat, segítve az ott élőket, főleg időseket az ügyes-bajos dolgaik elintézésben. Nagy sikere volt a „párbeszéd” programnak, amely során a nemzetközi rendőrök a helyi iskolásokat segítették az angol nyelv tanulásában.

A bűnügyi-felderítő, nyomozó tevékenységet területileg egy központi nyomozó egységre és az öt régiós egységre osztották.

A központi bűnügyi felderítő és nyomozó egység fő feladata az ENSZ közigazgatás előtti időben elkövetett gyilkosságok és súlyos bűncselekmények kivizsgálása volt. Az 1998–99-ben elkövetett olyan háborús bűncselekmények vizsgálata, amelyek nem esnek az ICTY hatáskörébe, továbbá az ENSZ közigazgatás alatt elkövetett bűncselekmények kivizsgálása. A területi egységek (5–10 fővel) végezték az ICTY fennhatósága alá nem tartozó bűncselekmények felderítését, a nyomozati cselekményeket.

Minden egység rendelkezett külön csak az emberkereskedelemhez, prostitúcióhoz kapcsolódó cselekmények nyomozására, valamint az eltűnt személyek felkutatására szakosodott rendőrökkel. A központi nyomozó egység 1999-ben több száz új ügyet nyitott, főként gyilkosság és háborús bűncselekmény elkövetése miatt.

A különleges rendőri egység fő feladatai volt támogatás nyújtása a közrendvédelmi, bűnügyi, határrendészeti feladatok ellátásához, a fegyverek begyűjtése, az ENSZ objektumainak és az ENSZ személyzetnek a védelme, a tömegdemonstrációk kezelése, a különösen veszélyes bűnözők elfogása, kísérése, őrzése a velük szembeni eljárások során.

Területileg minden régióba telepítettek egy századnyi tömegkezelésre szakosodott rendőri egységet, kisebb létszámú kutyás, személyvédelmi, kiemelt kockázatú személyek kísérésére specializált csoportot és tűzszerész egységet.

A szerb csapatkivonás, a tartomány feletti ellenőrzés átvétele során az egyik kulcsfeladat volt a határok biztonságának szavatolása. Az UNMIK Határrendőrségére hárult ennek a feladatnak megoldása. Virágzott a fegyver-, az ember-, a kábítószer-, az áru-, az üzemanyag-csempészet. A helyi lakosok jelentős részének biztosította a megélhetést a háború alatt és után az illegális kereskedelem. Nem kis feladat volt a korábban nem létező határátkelőhelyek kialakítása, a csak térképen kijelölt határzóna őrizete. Kiemelt feladat volt a háború alatt elmenekült több százezer ember visszatelepülésének támogatása. Sokan a visszatelepülők közül semmilyen személyazonosító okmánnyal nem rendelkeztek. Az UNMIK Határrendőrsége

1999-ben 223 fővel öt közúti és egy légi határátkelőhelyen kezdte meg a munkáját, ellenőrizte a 707,7 km²⁶ hosszú zöldhatárt.

3. számú kép

Koszovó függetlenségének egyoldalú kikiáltása után az Észak-Koszovóban élő szerbek – tiltakozásul a döntés ellen – felgyújtottak a „Gate 31 Gazi Voda” határátkelőhelyet ²⁷

Az UNMIK rendőrsége 1999-ben 53 országból több mint 4000 fő rendőr, rendészeti szakember részvételével kezdte meg a munkáját, és biztosított élhető körülményeket a háború sújtotta Koszovó népeinek. A misszió létszáma a fejezet elején írtaknak megfelelően a különböző fázisokban fokozatosan csökkent. Jelenleg mintegy 10–12 rendészeti szakember teljesít szolgálatot az ENSZ égisze alatt Koszovóban, ebből két fő magyar kolléga. A tartomány egyoldalún kikiáltott függetlensége után, 2008 decembere óta az ENSZ rendőrség tagjai limitált végrehajtói jogosítványokkal, fegyvertelenül, civil ruhában láthatnak el feladatokat. Tevékenységi körük főként a bűnügyileg fontos információk továbbítására összpontosít a Ko-

²⁶ Forrás: <https://viewkosova.com/about-kosovo-useful-info/>
Letöltés ideje: 2020.04.20.

²⁷ Forrás: UNMIK Magyar Rendőri Kontingens.
Készült: 2008.02.19.

szovói Rendőrség és a nemzetközi bűnüldözési szervek között, mint például az Európai Rendőrségi Hivatal – European Police Office (EUROPOL), vagy a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete – International Criminal Police Organization (INTERPOL). Mivel Koszovó Szerbia vétója miatt nem tagja az INTERPOL-nak, így az országban keletkezett vagy az országgal kapcsolatos bűnügyileg fontos információk az UNMIK Misszió keresztül jutnak el az érintett szervezetekhez.

A magyar rendészeti szakemberek kezdetektől részt vettek az UNMIK munkájában, minden szakterületen. Feladataik ellátása során megbecsülést és elismerést szereztek hazánknak, illetve az ott megszerzett szakmai tapasztalataikat, magas szintű angol szakmai nyelvismeretüket az itthoni munkában is tudják kamatoztatni.

Az Európai Unió Jogállamiság Missziója – European Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX Kosovo²⁸)

Az Európai Unió egyre nagyobb szerepet tölt be a nemzetközi béke és biztonság fenntartásában, a válságövezetek stabilitásának helyreállításában. Jelenleg három kontinensen 17 katonai és/vagy polgári EU művelet és misszió működik,²⁹ elősegítve, a konfliktus sújtotta övezetek újjáépítését, a közigazgatás, a közrend helyreállítását, a biztonsági szektor reformját, a jogállamiság alapfeltételeinek megteremtését. A fent említett missziók közül is kiemelt jelentőséggel bírt, bír a két balkáni misszió, a Bosznia-hercegovinai EU Rendőri Misszió – European Union Police Mission (EUPM)³⁰ és az EULEX Kosovo Misszió.

²⁸ Forrás: <https://www.eulex-kosovo.eu/>

Letöltés ideje: 2020.04.20.

²⁹ Forrás: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en

Letöltés ideje: 2019.11.16.

³⁰ Az EU Boszniai rendőri Missziója 2003–2012. Fő feladata volt a boszniai rendőrségi reform támogatása.

Forrás: http://www.eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/pdf/25062012_factsheet_eupm-bih_en.pdf

A tagállamok között teljes az egyetértés abban, hogy a Balkán stabilitása, biztonsága Európa számára létfontosságú kérdés, mind társadalmilag, mind gazdaságilag. Erős a politikai eltökéltség a közösség vezetői részéről, hogy a térségben a stabilitás biztosításában a vezető szerepet átvegye az Egyesült Államoktól. Ennek érdekében biztosítja a szükséges anyagi, technikai eszközöket és a megfelelő humán erőforrást.

Az EU kezdeti lépései a koszovói rendészeti szerepvállalásban

Az EULEX misszió, az ENSZ Biztonsági Tanácsa 1244. számú határozatának megfelelően 1999-ben létrehozott ENSZ Ideiglenes Közigazgatási Missziójának egyfajta felváltása, attól jelentősen eltérő jogi felhatalmazás alapján. Azért sem szerencsés az EULEX-et az UNMIK utódjának, folytatásának tekinteni, mivel az UNMIK indulását megelőző BT határozat kötelezettség volt a korábbi konfliktusban érintett minden fél számára, és a misszió fő feladata a stabilitás megteremtése volt. Az EULEX³¹ fő feladata a koszovói hatóságok támogatása a jogállamiság kiépítésében. Az EU misszió csak korlátozott végrehajtói jogosítványokkal rendelkezik, szemben az UNMIK Misszióval.

A későbbi EU misszió előkészítése már 2006-ban elkezdődött, amikor is az Unió döntött egy tervezőcsoport felállításáról és Pristinába küldéséről. A tervezőcsoport az Európai Unió Koszovói Tervező Csoportja – European Planning Team for Kosovo (EUPT) –, fő feladata a leendő EULEX misszió előkészítése volt. Az EUPT-ben 80, az EU tagállamaiból küldött rendőr, vámós, jogász és politikai szakértő vett részt.

Oroszország (az ENSZ BT állandó tagja) és Szerbia is a nemzetközi jogba ütközőnek tartotta az EULEX Misszió működtetését, és mindaddig akadályozták a misszió telepítését és munkáját, amíg Szerbia feltételeit nem teljesítették. Ugyanakkor a koszovói vezetőknek szintén aggályaik voltak az ENSZ határozatával, illetve az EULEX-szel kapcsolatban, mivel

Letöltés ideje: 2020.04.20.

³¹ Forrás: https://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/66653-300909factsheet_eulex_kosovo_2_en.pdf

Letöltés ideje: 2019.11.16.

az EU és Belgrád közötti konzultációban nem vehettek részt, és álláspontjuk szerint a misszió így megsértette Koszovó függetlenségét.

Az EULEX Misszió indítását az Európai Tanács 2007. december 14-i ülésén hagyták jóvá az EU állam- és kormányfői.

Az EULEX Kosovo az eddigi legnagyobb polgári válságkezelési missziója az Európai Uniónak, célja, hogy az immár független³² Koszovónak segítsen a jogállami keretek kiépítésében, a szervezett bűnözés, a fekete gazdaság visszaszorításában. A misszióban korábban hazánk (2008–2014 között) jelentős szerepet vállalt, a több mint ötvenfős magyar rendészeti kontingens tagjai közül többen magas vezetői beosztásokat töltenek be a rendőri, vám- és pénzügyőri komponensben, a büntetés-végrehajtási szakemberek az igazságügyi komponensben³³. A rendészeti szakemberek mellett magyar bírók és ügyészek is részt vettek, vesznek az EULEX munkájában. A misszió teljes létszáma a 2008–2012 közötti időszakban körülbelül 3000 fő volt. Ebből az Európai Unió tagállamai és a misszióhoz csatlakozott nem EU-s országok, úgynevezett hozzájáruló partnereként (Egyesült Államok, Norvégia, Svájc, Kanada és Törökország) elhatározás alapján 2210 rendőrt, vámost és polgári igazságügyi szakértőt ajánlottak fel az EULEX Kosovo misszióba.³⁴ Ezen kívül a misszió munkáját támogatta körülbelül 1100 helyi alkalmazott, tolmácsok, logisztikai kiszolgáló személyzet. A misszió szerkezetileg a koszovói rendészeti és igazságügyi szervezetek mintájára, ahhoz alkalmazkodva tagozódott.

³² Az EU tagországok között sincs egységes álláspont Koszovó függetlenségével kapcsolatban. Spanyolország, Románia, Szlovákia, Ciprus, Görögország nem ismeri el Koszovót független államként.

³³ A többször módosított, az Európai Unió nyugat-balkáni polgári tevékenységében való magyar részvételről szóló 2250/2007. (XII. 23.) Korm. határozat 55 főben maximalizálta a magyar hozzájárulást.

³⁴ A felajánlott teljes létszámot sohasem sikerült feltölteni.

EULEX Kosovo Misszió rendőri, igazságügyi, vám- és pénzügyőri komponensei (2008–2012)

EULEX Rendőri Erők

Fő feladatuk a tanácsadás megfigyelés, a Koszovói Rendőrség tevékenységének támogatása, figyelemmel kísérése, az európai és nemzetközi jogi normáknak megfelelő munkavégzés elősegítése. Egyes EULEX egységek rendelkeztek korlátozott végrehajtó jogosítványokkal. Beavatkozhattak a helyi rendőri erők munkavégzésébe, például ha a helyi rendőrség nem lépett fel hatékonyan a kisebbségek elleni erőszak ellen, vagy a politikai befolyás nem tette lehetővé a pártatlan munkavégzést.

A rendőri komponens három főosztályra tagozódott.

Rendőri Támogató Főosztály

Létszámát és feladatait tekintve a legnagyobb szervezeti egység volt az EULEX-en belül. A főosztály lefedte a rendőri tevékenység teljes vertikumát. Szervezeti felépítése megfelelt a Koszovói Rendőrség szervezeti felépítésének, annak egyfajta tükörképe volt. Tagjai a helyi rendőrség tagjaival együtt, „*egy légtérben*”, közösen végezték munkájukat. Feladatuk a helyi rendőrség napi tevékenységének figyelemmel kísérése, támogatása, az európai és nemzetközi standardoknak megfelelő munkavégzés segítése volt. Korlátozott végrehajtási jogosítvánnyal rendelkeztek, csak a jogszabályok megsértésének észlelése esetén avatkozhattak be a helyi rendőrség, rendészeti szervek munkájába. Figyelemre méltó tény, hogy a főosztály első vezetője egy magyar főtiszt, Pallagi Imre r. ezredes volt 2008 és 2011 között. Kinevezése mindenképpen elismerés volt Magyarországnak, a magyar rendészeti békefenntartás addigi eredményeinek.

A főosztály alárendeltségében négy osztály, Bűnügyi, Műveleti, Adminisztratív és Határrendészeti Osztály működött.

A Bűnügyi Osztály fő feladatai közé tartozott a kiemelt bűncselekmények, az emberölés, a rablás, a szervezett bűnözés, az ember-, kábítószer-, fegyver-, lőszercsempészet, a nemzetiségi, etnikai alapon elkövetett bűncselekmények nyomozásának, illetve bűnügyi elemző-értékelő munkának

a felügyelete, a helyi rendőr kollégák segítése, részükre tanácsadás. Ezen kívül a központi bűnügyi laboratórium munkáját szintén támogatta az osztály. Az UNMIK végrehajtói jogosítványainak megszűnése, a függetlenség kikiáltása után a helyi rendőrség jár el minden egyes bűncselekmény felderítése, nyomozása során. A korábban említett súlyos bűncselekmények elleni hatékony fellépés teljes egészében a Koszovói Rendőrség felelőssége, ehhez nyújtott hathatós segítséget az osztály. A tagországokból érkezett tanácsadók segítségével a helyi rendőrség bűnügyi szakterületen szolgálatot teljesítő tagjai megismerték a bűncselekmények felderítésének, nyomozásának nemzetközi normák szerinti eredményes végrehajtását. A nemzetközi szakértők segítettek a modern kor kihívásainak megfelelő jogszabályok, belső műveleti utasítások elkészítésében, módszertani utasítások kidolgozásában.

A Műveleti Osztály fő feladata volt a helyi rendőri erők, kiemelten a különleges rendőri erők, a személyvédelem, a tűzszerész, a terrorelhárító egységek, a kutyás egységek műveleti tervező munkájának, műveleti képességeinek fejlesztése, segítése, támogatása, központi, területi és helyi szinten. A nemzetközi tanácsadók hatékonyan támogatták a helyi rendőri egységek tagjait a különböző műveletek hatékony tervezése, szervezése, végrehajtása területén.

Az Adminisztratív Osztály munkatársai a személyügyi munka, a beszerzések, a logisztikai támogatás, a képzések, továbbképzések tervezésével, szervezésével foglalkozó helyi rendőri egységek tagjainak munkáját segítették. A Koszovói Rendőrség technikai eszközökkel való ellátottsága nem felelt meg a nemzetközi követelményeknek, az utóbbi időben ugyan sokat fejlődött, de 2008-ban hiányoztak olyan fontos fejlesztések, mint az egységes online rendőrségi adatbázis, az egész ország területét lefedő kommunikációs hálózat. Szükség volt korszerű szolgálati gépjárművek beszerzésére. A személyzeti munkában is voltak hiányosságok, például hiányzott a rendőrséghez jelentkezők előéletéről megbízható adatforrás. Sok esetben csak későn, a szolgálati idejük alatt derült ki, hogy egyesek korábban az általuk elkövetett jogsértő cselekmény miatt nem szolgálhatnak a rendőrség kö-

telékében. Az egyéni előmenetel sem mindig a tudáson, egyéni képességeken alapult. Nehéz egy európai rendszert átültetni egy olyan környezetbe, ahol a családi, „törzsi” kötődések ma is nagyon erősek, a családtagok, rokonok támogatása évszázados hagyományokon nyugszik. Ugyancsak nagy kihívást jelentett a célok között megfogalmazott, az etnikai arányokat tükröző rendőrségi modell kialakítása. Az albán többség nehezen fogadta el a kisebbségekből – főként szerb kisebbségből – érkező rendőröket, illetve az adott kisebbség tagjai egyfajta árulóként, az albánok érdekeit kiszolgálóként tekintettek a rendőrséghez csatlakozott szerbekre, romákra, bosnyákokra. Az osztály nemzetközi beosztottjai támogatást nyújtottak a nemzetközi normákhoz igazodó, átlátható rendőrségi közbeszerzési rendszer, valamint az átlátható személyzeti, előmeneteli, képzési rendszer kiépítésében.

A Határrendészeti Osztály fő feladata volt a helyi határrendőrség munkatársainak segítése, támogatása az EU standardoknak megfelelő határrendészeti, idegenrendészeti rendszer kialakításában. Koszovó az illegális migráció, a fegyver-, lőszer-, kábítószer-csempészet, emberkereskedelem fő balkáni útvonalába esik, illetve maga az ország is migráció kibocsátó. Szinte az ország egész határszakasza erdős, hegyes, nehezen járható, ideális terep az illegális tevékenységek rejtésére. A csempészek a nehezen járható hegyi utakon ritkán számíthattak ellenőrzésre, mivel a helyi határrendőrség nem rendelkezett elegendő létszámmal. Hiányoztak a megfelelő technikai eszközök, éjjellátók, hőkamerák, lépésérzékelők, amelyek hatékonyan segíthetik a járőrök munkáját. Az átkelőhelyek és a központi adatbázis között nem volt online kapcsolat. A személyeket határátlépésnél nem tudták priorálni az útlevelelkezők. Az utasok adatait rögzítették, de ez csak egyfajta statisztika volt, bármilyen gyanú esetén az államhatáron feltartóztatott személyeket telefonon keresztül a pristinai központban lehetett csak adatbázisokban ellenőrizni, ami sok időt vett igénybe. A misszió egyik fő célkitűzése az integrált határellenőrzési rendszer – Integrated Border Ma-

nagement (IBM) – egész országra kiterjedő kiépítése volt, amit sikerült elérni. Az EULEX egyik legnagyobb eredménye a 2012-re kiépített IBM³⁵ rendszer. A misszió indulása után négy évvel kiépült az IBM, működik az országosan elérhető körözési és határregisztrációs rendszer. Megvalósult az egymegállásos ellenérzési rendszer a határátkelőhelyeken, beleértve a szerb viszonylatot is.

Az uniós rendészeti szakemberek ott voltak minden közúti, vasúti határátkelőhelyen, a pristinai nemzetközi repülőtéren, a mobil egységeknél beosztva, mint megfigyelők, illetve támogatást nyújtottak a határrendőrség bűnügyi felderítési feladatainak végrehajtásában. Szakmai tudásukat a helyi szakemberekkel megosztva nőtt a különböző úti okmányok hamisítási módszereinek felfedése az átkelőhelyeken.

4. számú kép

Gate 1 Jarinje határátkelő. Az átkelőhely forgalmának ellenőrzését a helyi rendőrség és az EULEX állományának támogatásával hajtotta végre (2009. 02.26.). Az átkelőhely fizikai védelmét az EULEX Különleges Rendőr Erői látták el. A szerző felvétele

³⁵ Forrás: <http://www.qkss.org/en/Policy-Papers/Integrated-Border-Management-in-Kosovo-84>

Letöltés ideje: 2020.04.21.

Rendőri Végrehajtó Főosztály

A helyi rendőri erők támogatása, mentorálása, munkájuk figyelemmel kísérése mellett az EULEX-nek egyes speciális területeken végrehajtói jogosítványi is voltak, vannak. A misszió egészét tekintve az ilyen mandátummal rendelkező egységek száma már 2008-ban is alacsony volt és folyamatosan csökken. Az EU feladata elsődlegesen a helyi erők képességeinek fejlesztése a megfigyelésen, tanácsadáson keresztül. A végrehajtó jogosítványokkal rendelkező egységekben szolgálatot teljesítő szakemberek teljes jogkörrel eljárhattak egyes kiemelt ügyekben. Ezek olyan területek, ahol a helyi rendőrség nem tudott, vagy nem akart hatékonyan fellépni.

A főosztály keretén belül dolgozott a pénzügyi bűncselekményeket vizsgáló egység. A háborút követő instabil helyzet átláthatatlan pénzügyi gazdasági viszonyokat teremtett a tartományban, a helyi „üzletemberek” óriási vagyonokra tettek szert az illegális kereskedelemben való részvételükkel, a különböző nemzetközi támogatások eltüntetésével. Sokan közülük erős politikai kapcsolatokat építettek ki, ezért a helyi hatóságok részéről gyakran nehéz volt az ellenük való hatékony fellépés. Ezen probléma kezelésére hozták létre az egységet.

A nemzetközi szakemberek feladata a pénzmosás, korrupció elleni hatékony fellépés. Ez a tevékenység azért is kiemelt jelentőséggel bír, mivel a pénzügyi bűncselekmények elkövetésére szakosodott csoportok már komoly nemzetközi kapcsolatokat építettek ki. Sok esetben az Unió területén „mosták, mossák tisztára” a fekete vagy szürke gazdaságból befolyt bevételeiket, és ezen tevékenységükkel komoly veszélyt jelentenek az Európai Közösségre is.

Terrorizmus Elleni Osztály. A konfliktus idején a szembenálló félkatonai szervezetek óriási mennyiségű fegyvert, lőszert és robbanóanyagot halmoztak fel, aminek nagy részét a mai napig is a helyi lakosok rejtegetik. Ezek az eszközök gyakran előkerülnek egy-egy üzleti vagy családi vita kapcsán, komoly veszélyt jelentve a közrendre, közbiztonságra. További probléma, hogy a háború alatt több iszlám országból érkeztek harcosok koszovói „testvéreik” megsegítésére, akik korábban Afganisztánban vagy más országokban harcoltak a „hitetlenek” ellen. Ezek az emberek, illetve

néhány iszlám országból érkezett "hittanító" megpróbálják Koszovóba exportálni a szélsőséges iszlám nézeteket. Koszovó lakosságának többsége iszlámhívő, de magukat a helyiek kevésbé konzervatív, modern felfogású úgynevezett „laza” muszlimoknak tartják. Az országban a politika és a vallás elkülönül, a lakosság nagyobb része ténylegesen vallásként és nem politikai irányzatként éli meg az iszlám hitét. Ennek ellenére néhány szélsőséges vallási csoport szeretne nagyobb befolyást a helyi politikában. Ezek a szélsőséges csoportok szeretnék elérni, hogy a törvénykezés a tradicionális iszlámtörvénykezésen, a sharian³⁶ alapuljon. A szélsőséges csoportok – bár nem jellemző Koszovóra – néha nem riadnak vissza az erőszakos cselekményektől sem.

A másik, aggodalomra okot adó jelenség, hogy egyes közel-keleti vallási fanatikus csoportok „ugródeszkaként” szeretnék használni a kis balkáni államot, azon keresztül szeretnék támogatni a nyugaton élő, szélsőséges nézeteket valló elvbarátaikat, szükség esetén akár fegyverrel is. Az Iszlám Állam (Daesh³⁷) propaganda is sikeresen elérte a koszovói fiatalok egy csoportjait, akik fogékonyak a szélsőségekre. A különböző titkosszolgálati információk szerint összesen 226 koszovói fiatal csatlakozott az Iszlám Államhoz, akik közül 16 fő esetében van megerősített információ arról, hogy életüket vesztették a szíriai és iraki harcokban.³⁸ A Terrorizmus Elleni Osztály önállóan nyomozhatott a kiemelt kockázatú terror gyanús ügyekben. Ez azért is hasznos volt, mivel a korábban leírtak szerint Koszovó nem tagja semmilyen nemzetközi rendészeti együttműködésnek, és mivel a terrorizmus is határokon átívelő tevékenység, a helyi rendőrség lehetőségei a nemzetközi együttműködésre korlátozottak. Az EULEX terrorellenes egységének jogi lehetősége volt az együttműködésre más európai

³⁶ Forrás: <https://arsboni.hu/az-izslam-jog-es-a-nyugati-jogrendszer-kozelithetetlen-egymashoz/>

Letöltés ideje: 2020.04.20.

³⁷ Al-Dawla al-Islamiya fi al-Iraq wa al-Sham. Az Iszlám állam eredeti arab elnevezésének rövidítése.

³⁸ Forrás: http://www.qkss.org/repository/docs/Report_inquiring_into_the_causes_and_consequences_of_Kosovo_citizens'_involvement_as_foreign_fighters_in_Syria_and_Iraq_307708.pdf; Letöltés ideje: 2019.11.16.

országok rendőrségével, az INTERPOL-lal, EUROPOL-lal, oda adatokat továbbíthattak, onnan információkat kérhettek. Ez a fajta nemzetközi együttműködés jelentősen segíti az eredményes fellépést a nemzetközi terrorizmus elleni harcban.

Szervezett Bűnözés Elleni Osztály. A háború alatt és után a koszovói szervezett alvilág behálózta szinte az egész világot. A nyugatra menekült albánok kihasználva családi és baráti kapcsolataikat jól működő csempész-hálózatokat építettek ki, szervezett bűnözői csoportokat alapítottak. Sokan az olasz vagy orosz maffiához hasonlítják a koszovói albán szervezett bűnözői csoportokat, akik hatékonyan együttműködnek a szomszédos országok hasonló szervezeteivel (szükség esetén akár a szerb maffiával is). A szervezett bűnözői csoportok az instabil biztonsági környezetben komoly politikai befolyásra tettek szert, ezért ellenük a helyi rendőrség nem mindig tud hatékonyan fellépni, illetve a már korábban említettek szerint a helyi rendőrség nemzetközi együttműködési képessége korlátozott. Az EULEX Szervezett Bűnözés Elleni Osztály munkáját támogatta az EU Koszovói Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központja. A központon keresztül a Koszovóban szolgáló nemzetközi rendészeti szakemberek együttműködhetek más országok rendvédelmi szakembereivel a szervezett bűnözés elleni harcban.

Háborús Bűncselekményeket Vizsgáló Osztály. A koszovói fegyveres konfliktus alatt elkövetett emberiség elleni és háborús bűncselekmények egy részét a mai napig nem zárták le, az UNMIK és Nemzetközi Törvényszék erőfeszítései ellenére sem. Ennek oka, hogy az eseményekről nehéz hiteles tanúkat találni, illetve a jelentkező tanúkat sok esetben megfélemlítik. Az egység tagjaira több száz, a háború alatt elkövetett gyilkosság, emberiség elleni bűntett lezáratlan aktája várt, amelyek egy részét a mai napig nem sikerült megnyugtatóan hitelesen lezárni. Az EULEX ilyen irányú tevékenysége megszűnt, de a nemzetközi közösség a probléma megoldása érdekében létrehozta a Hágai székhelyű EU Koszovói Különleges Bírói és Ügyészi Hivatalt.³⁹ A hivatal feladata lesz az eddig lezáratlan háborús és

³⁹ Forrás: <https://www.scp-ks.org/en>

emberiség elleni bűncselekményekkel kapcsolatos ügyek megnyugtató felderítése, az elkövetők bíróság elé állítása.

A Különleges Rendőri Erők egyik fő feladata a tömegkezelés volt, egyfajta második reagáló erőként, ha a helyi rendőrség nem képes megfelelően, kellő létszámmal reagálni. Erre három századnyi erő (egy-egy olasz, francia csendőr és egy lengyel rendőrszázad) állt rendelkezésre 2008–2014 között. Az átszervezések és létszámcsökkentés után jelenleg a lengyel rendőrszázad látja el ezt a feladatot. A másik fő terület a tanúvédelmi programban részt vevő személyek védelme, az EULEX alkalmazottainak személyi védelme. A szervezett bűnözés, a terrorizmus elleni harc, a háborús bűncselekmények elkövetői elleni eredményes fellépés elképzelhetetlen a hatékony tanúvédelem nélkül. Fokozottan igaz ez egy olyan kis országra, mint Koszovó, ahol „mindenki ismerhet mindenkit”. A különböző bűncselekmények elkövetésével gyanúsított személyek hozzátartozói, szabadon lévő kapcsolatai könnyen megfélemlíthetik a tanúkat. A programba bevont védett személyek részére a tanúvédelmi egység a biztonságot folyamatos őrzéssel, lakóhelycserével, kiemelt esetekben akár új személyazonosság biztosításával szavatolja. Ez utóbbi nem egyszerű feladat, mivel egy kis ország esetében nem könnyű „eltűnni” új személyazonosság felhasználásával sem. Továbbá mivel a tanúvédelmi programban az érintett egész családja részt vesz, ami a helyi viszonyok között gyakran 20–30 főt jelent, ennek megoldása újabb nehéz feladat elé állítja a tanúvédelmi szakembereket. Az UNMIK közigazgatás alatt többször fordult elő, hogy védett tanúkat és azok családjaikat a biztonságuk érdekében új személyazonossággal külföldre telepítettek át.

Az EULEX igazságügyi komponens

A rendőrök mellett jelentős számban vettek, vesznek részt a misszió munkájában igazságügyi szakemberek, a koszovói igazságszolgáltatást segítő bírák és ügyészek. Feladatuk a több nemzetiségű, pártatlan és politikai befolyástól mentes igazságszolgáltatási rendszer kialakításának támogatása,

Letöltés ideje: 2019.11.16.

a rendőri komponensnél már említett módon (mentorálás, tanácsadás). Összesen körülbelül 300 fő nemzetközi és helyi szakember dolgozott ezen a területen (jelenleg pár fő), ezek közül 40 fő bíró, 20 fő ügyész és körülbelül 70 fő büntetés-végrehajtási szakember. Ezen kívül egy 7 fő különleges ügyészből és 7 fő bíróból álló végrehajtói jogosítványokkal rendelkező csoport bizonyos esetekben az EULEX végrehajtói jogosítványokkal rendelkező rendőri egységeihez hasonlóan önállóan is eljárhatott. Ilyen esetek például a háborús bűncselekmények, ahol addig a helyi vagy ENSZ igazságszolgáltatás nem tudott hatékonyan fellépni. Az első önálló, az EULEX bírái által vezetett háborús bűncselekmény miatti tárgyalásra 2009 februárjában a mitrovicai bíróságon került sor. Jellemző, hogy az eseményt a szerbek és albánok közötti komoly politikai csata előzte meg, amiatt, hogy ki legyen az első vádlott az EULEX bíróságán. Az albán többségű politikai vezetés végül a jó szándéka kinyilvánítása jeléül egyezett bele abba, hogy elsőként egy albán vádlott perét tárgyalják.

A teljes igazságszolgáltatási rendszer összeomlott a konfliktus alatt. A 1244. ENSZ BT határozat alapján az igazságügyi rendszer szintén az UNMIK égisze alatt működött 1999 után egészen 2008-ig. Több száz lezáratlan ügy várt az EU által delegált bírókra, ügyészekre, ezek nagy része a konfliktus alatt elkövetett háborús vagy emberiség elleni bűntett. A háború alatt tömegével követtek el ilyen jellegű bűncselekményeket a szemben álló felek. Ezen bűncselekmények felderítése, a tettesek elleni jogi fellépés jelentősen segítheti a két nép közötti megbékélést.

A koszovói börtönrendszer feletti ellenőrzést az UNMIK folyamatosan átadta a helyi büntetés-végrehajtási szervezetnek. Ezen a területen szintén fontos anyagi-technikai fejlesztésekre volt szükség. A börtönök, fogdák zsúfoltak voltak, nem volt megfelelő mennyiségű, a fogvatartottak szállítására alkalmas gépjármű. A helyi őrszemélyzet képzettsége hiányos volt, az alacsony fizetések miatt a korrupció veszélye viszont magas. A börtönökből gyakran történtek szökések. Az EULEX igazságügyi komponensén belül a büntetés-végrehajtás szakembereinek elsődleges feladatát képezte a helyiek munkájának segítése, támogatása, segítségnyújtás a megfelelő

technikai, őrzés-védelmi eszközök beszerzésében, azok használatának el-sajátításában. Ugyanakkor a kiemelt, főleg háborús bűncselekmények el-követésével vádolt fogvatartottak őrzése, kísérése során korlátozottan az EULEX büntetés-végrehajtási csoport tagjai is végrehajtoként járhattak el.

Az EULEX Vám- és Pénzügyőri Egység

A rendőrökön, igazságügyi szakembereken kívül fontos szerep jutott a vám- és pénzügyőr szakértőkre is. A vám- és pénzügyőri egység feladata volt a koszovói vámszervek támogatása, illetve felkészítésük az EU-val való együttműködésre. A vámtisztek feladata a koszovói vámszervezet munkájának felügyelete és tanácsadás, összesen 27 EULEX-es szakember és 19 helyi koszovói állampolgár (tolmácsok) dolgoztak ezen a területen 2008–2012 között. A vám- és pénzügyőri egység fő feladatát képezte az önálló Koszovói Vám- és Pénzügyőrség kialakításának támogatása. A helyi Vám- és Pénzügyőrség 2008-ig teljesen az UNMIK felügyelete alatt dolgozott, a vezetője szintén nemzetközi szakember volt. Nagyon sok tenni-való akadt ezen a területen is. A függetlenség kikiáltása után a szerb veteránok megtámadták a „Gate1. Gazi Voda” és „Gate31. Jarinje” átkelőhelyeket, és felgyújtották azokat. Ez a két átkelőhely Észak-Koszovóban a Szerbiával határos, a konfliktus után meghúzott adminisztratív „határvonalon” található. Ezt az adminisztratív határvonalat a szerbek nem ismerik el államhatárként, szerb oldalon csak rendőrségi ellenőrző pontok működnek, nincs az államhatárokon megszokott vámmellenőrzés. Ennek köszönhetően az észak-koszovói, szerbek lakta területeken virágzott, virágzik az áru-, cigaretta- és üzemanyag- csempészet. A benzin és gázolaj ára 60–65%-a a piaci árnak az illegálisan működő üzemanyagtöltő állomásokon. Szintén óriási problémát jelentett, sok esetben a mai napig jelent Koszovóban, mint minden háború utáni instabil környezetben, a hamis termékek forgalomba hozatala. Jó példa erre, hogy a nagy bevásárlóközpontok pultjain még 2010-ben is „legálisan” beszerezhetőek voltak a legújabb mozifilmek DVD kalózmásolatai, az eredeti ár töredékéért, vagy a nagy sportszert, sportruházatot gyártó cégek logóival ellátott hamis termékek.

Az EULEX jelenleg

A misszió jelenlegi mandátuma 2020. június 14-ig tart, amelynek meghosszabbítása várható, bár a helyi politikai szereplők azt szeretnék, ha Koszovó végre teljesen „független” lenne, mentes mindenféle nemzetközi gyámságtól. A misszió jelenlegi létszáma összesen 503 fő.⁴⁰ Ez a létszám az induláskorinak körülbelül a 15%-a. A misszió jelenleg két pillérré tagozódik. Az első a megfigyelő-tanácsadó, úgynevezett „Monitoring” pillér, melynek feladata a 2018-ban a helyi rendőri és igazságszolgáltatási szervezeteknek átadott folyamatban lévő ügyek monitorozása, az eljárások jogszerűségének, a helyi ügyészség és bíróságok nemzetközi és hazai normák szerinti működésének megfigyelése. Továbbá a büntetés-végrehajtási szervezet monitorozása, mentorálása, részükre tanácsadás.

A műveleti pillér továbbra is támogatást nyújt szükség esetén a helyi rendészeti szervek részére a tömegkezelési feladatok ellátásában, illetve működteti a tanúvédelmi szolgálatot, valamint a misszió hírszerző egysége szükség esetén támogatja a Hágai Különleges Bíróság munkáját.

Az utolsó vezényelt magyar rendőr 2018 végén érkezett haza az EULEX Kosovo Misszióból, jelenleg nincs magyar rendőr az EULEX-ben.

Az EBESZ Koszovói missziója

Az EBESZ a világ legnagyobb regionális biztonsági szervezete, 57 tagországgal Európából, Észak-Amerikából és Közép-Ázsiából. Európai Biztonsági és Együttműködési Értekezletként 1975-ben hozták létre, annak érdekében, hogy a Helsinkii Záróokmány⁴¹ alapján alkalmi fórumot teremtsen főképp a kelet-nyugati párbeszédre. Állandó intézménnyé 1992-ben alakították, és az 1994-es budapesti konferencián vette fel a jelenlegi

⁴⁰ Forrás: https://www.eulex-kosovo.eu/eul/repository/docs/105245-FactSheet02_2019-1101.pdf

Letöltés ideje: 2019.11.16.

⁴¹ Forrás: http://www.magyaroklegium.hu/pdf/torveny_int3.pdf

Letöltés ideje: 2020.04.22.

nevét. Székhelye Bécs, célja a korai figyelmeztetés, a válságmegelőzés, a válságkezelés és a válság utáni rehabilitáció.⁴²

Az EBESZ kezdettől fogva tevékenyen részt vesz a koszovói válság utáni helyzet normalizálásában. Fő feladata a demokratikus intézményrendszer kiépítése, ezen belül is kiemelt hangsúlyt fektet a demokratikus rendőrség kialakítására Koszovóban.⁴³ Magyarország rendészeti szakemberek küldésén túl segítséget nyújtott az EBESZ misszió belül a Koszovói Parlament Rendészeti Bizottsága részére különböző szakmai szemináriumok szervezésében.

A szervezet koszovói missziója az egyik legnagyobb EBESZ misszió.

Az EBESZ az állábiak szerint határozta meg koszovói missziója küldetését:

- Segítségnyújtás a jogállamiság helyreállításában.
- Megfigyeli, támogatja a demokratikus intézményrendszerek megfelelő működését.
- Segítségnyújtás a média területén.
- Együttműködve az ENSZ Menekültügyi Főbiztosságával, segítséget nyújt a menekültek visszatelepítésében.
- Segítséget nyújt egy új, demokratikus alapokon nyugvó rendészeti képzés beindításában, működtetésében.

Az utolsó pont megvalósítása érdekében az EBESZ bécsi központjában több ország szakértőinek részvételével 1999–2000-ben kidolgozták a leendő Koszovói Rendőrség kiválasztási és képzési, továbbképzési rendszerét, amit később az ENSZ is jóváhagyott. A képzés rendszerében erősen érződik az angolszász hatás, mivel a kidolgozásban főként amerikai és brit rendészeti szakemberek vettek részt, illetve később az EBESZ égisze alatt elindított rendészeti kiképző központ első vezetője is amerikai

⁴² Forrás: <https://www.osce.org/whatistheosce>
Letöltés ideje: 2019.11.16.

⁴³ Forrás: <https://www.osce.org/mission-in-kosovo>
Letöltés ideje: 2019.11.16.

rendőrtiszt volt. A helyi rendőrök kiválasztása, kiképzése, jelenleg is ezen alapelvek alapján történik.

A Vushtrri/Vucitr⁴⁴ székhelyű koszovói rendőriskolában kiképzőként, tanácsadóként a magyar rendészeti szakemberek a misszió indulásától, 1999. június 10-től közel tíz éven keresztül jelen voltak, 3–10 fővel. A nemzetközi kiképzők létszáma az eltelt évek során folyamatosan csökkent, ahogy a helyi rendőrség tagjai közül, a kellő tapasztalatok megszerzése után egyre többen oktatnak az iskolában.

Az EBESZ részvétele a helyi rendőrök felkészítésében

A Vushtrri székhelyű rendőrségi képzési intézményt – a Koszovói Rendőri Szolgálat Iskolája, Kosovo Police Service School – az ENSZ 1244. sz. határozata alapján hozták létre az új Koszovói Rendőrség állományának kiképzésére. Jelenlegi nevét – Koszovói Közbiztonsági Akadémia – 2011 decemberében kapta.⁴⁵

Az iskola fő feladatai a küldetési nyilatkozata alapján:

- A hallgatók toborzása, kiválasztása és kiképzése. 1999–2008 között ezt az UNMIK közigazgatás felügyelete alatt teljes egészében az iskola és az ott dolgozó nemzetközi szakemberek végezték. A függetlenség egyoldalú kinyilvánítása után a toborzás, kiválasztás a Koszovói Belügyminisztérium hatáskörébe tartozik.
- Egy önálló, megbízható, átlátható, elszámoltatható rendészeti rendszer kiépítése.
- A rendészeti szervek iránti közbizalom helyreállítása.

A rendészeti képzésre olyan nők és férfiak jelentkezhetnek, akik betöltötték 21.-ik életévüket, legalább középfokú végzettséggel és állandó

⁴⁴ Albán/szerb elnevezés.

⁴⁵ Forrás: <http://www.aksp-ks.net/?page=2,6>

Letöltés ideje: 2020.04.21.

bejelentett lakhellyel rendelkeznek Koszovóban⁴⁶. Bírnak a szükséges fizikai és mentális képességekkel, és toleránsak a különböző etnikai csoportok tagjaival, elkötelezettek az emberi jogok tiszteletben tartása iránt.

A kiválasztás során a jelentkezőknek szóbeli elbeszélgetésen, egészségügyi, pszichológiai vizsgálaton és fizikai állóképesség felmérésen kell részt venniük, továbbá az illetékes szervek környezettanulmányt készítenek róluk. A Koszovói Rendőrség kialakítása során a nemzetközi szervezetek kiemelt hangsúlyt fektetettek arra, hogy a leendő állomány legalább 20%-a nő, 10–15%-a pedig az etnikai kisebbségekből kikerülő jelentkező legyen.

A sikeresen pályázók részére egy intenzív és gyakorlatorientált hat hónapos alapképzés kezdődik, amelynek során elsajátítják a munkájukhoz szükséges jogi, emberi jogi, intézkedéstaktikai ismereteket. A képzés beindítása után az első néhány képzési ciklusban részt vevő rendőrhallgatók a hat hónapból csak kilenc hetet töltöttek az iskolapadban, majd kikerültek a szolgálati helyükre, ahol az ENSZ nemzetközi rendőreinek felügyelete és mentorálása mellett megkezdték szolgálatukat. Erre azért volt szükség, mivel a szerb biztonsági erők kivonulása után a tartomány közrendjéről csak a NATO katonai erői és az ENSZ rendőrség gondoskodott, szükséges volt, hogy a helyi rendőrök is minél hamarabb megjelenjenek az utcán. Jelenleg a teljes hat hónapos alapképzés az akadémián zajlik.

A nemzetközi szakemberek által tartott foglalkozások angol nyelven zajlanak, amit szükség esetén, ha a résztvevők nem beszélnek az angol nyelvet, tolmács fordít le albán és szerb nyelvre.

Az első rendőrhallgatók 1999 szeptemberében kezdték meg tanulmányaikat a vusthri intézményben. Az EBESZ rendőri tanácsadó egységben dolgozó közel harminc ország aktív és nyugállományú

⁴⁶ Itt szándékosan nem koszovói állampolgárságot említenek a jogszabályok sem, mivel az ott élő szerbek nem ismerik el a tartomány függetlenségét, és szerb állampolgárságukról nem mondtak le.

rendőreinek fő feladata a demokratikus alapokon nyugvó rendőri modell kialakítása volt. A különböző nemzetközi kiképzői, tanácsadói beosztásokra legalább nyolcéves rendvédelmi szakmai tapasztalattal lehetett jelentkezni, szükséges volt a magas szintű angolnyelv-tudás, tanári, oktatói vagy mentori képzettség. A kiválasztott nemzetközi szakemberek különböző szakterületeken oktatták a helyi hallgatókat. Akik így bűnügyi, közrendvédelmi, ifjúságvédelemi, a kábítószer és szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés, határrendészeti és közösségi rendészettel kapcsolatos ismereteket szereztek. Az egyes nemzetközi oktatók kiválasztásánál, beosztásba helyezésénél figyelembe vették a beadott önéletrajzok és a személyes elbeszélgetések alapján a korábbi szakmai tapasztalatokat, biztosítva ezzel, hogy mindenki az általa leginkább ismert szakterületen oktasson. A magyar szakemberek nagy többségében az alapképzésben dolgoztak, lökiképzési-lőelméleti, intézkedéstaktikai, büntetőjogi és nyomozati ismereteket, valamint emberi jogi ismereteket oktatva. A kiképző, tanácsadó szakemberek fő feladatát jelentette egy politikai befolyástól mentes, etnikai arányokat tükröző, elszámoltatható, modern rendőrség alapjainak a megteremtése.

A vushtrri központú Koszovói Közbiztonsági Akadémián mára nemcsak rendőröket képeznek, itt folyik a helyi Vám- és Pénzügyőrség, a Büntetés-végrehajtási és más rendészeti szervek tagjainak képzése is. Mostanra az alapképzést szinte teljesen a Koszovói Rendőrség, rendészeti szervek saját szakemberei végzik. Jelenleg a nemzetközi szakemberek speciális továbbképzéseken adják át tapasztalataikat, például a szervezett bűnözés elleni harcról. Az EBESZ által szervezett külön előadásokon ismerkedhetnek meg a helyi rendőrség már aktív tagjai a szervezett bűnözés, pénzmosás, ember-, áru-, kábítószer-, fegyver-, gépjárműcsempészség elleni eredményes fellépés elméleti ismereteivel. Külön továbbképzéseken segítik a rendőrök munkáját a közösségi rendőrség kialakításában, a lakossággal való kapcsolattartásban.

A képzés mellett az EBESZ szakértői folyamatosan figyelik a helyi rendőrség munkáját, a nemzetközileg elfogadott emberi jogi normák betartását.

Az EBESZ koszovói missziójában hazánk rendészeti szakemberei mellett magyar igazságügyi és közigazgatási szakemberek is részt vettek a munkában, segítve az ország közigazgatásának kiépítését, a jogállamiság megteremtését.

Összegzés

A nemzetközi szervezetek erőfeszítéseinek köszönhetően a Nyugat-Balkánon, azon belül Koszovóban sikerült stabilizálni, normalizálni a helyzetet. A helyi gazdaság, ha lassan is, de fejlődésnek indult. A fővárosban, Pristinában a lakóingatlanok 70%-a a háború után épült. Az EU, az Egyesült Államok, Törökország és a Világbank támogatásával 2011-re megépült az albániai Dures kikötővárost és Pristinát összekötő autópálya, amellyel a korábbi 7–8 órás utazás két órára csökkent. Az autópályán keresztül az áruk szállítása is könnyebb lett a tengeri kikötő és a koszovói főváros között. Egyre több európai, észak-amerikai, török és kínai befektető jelent meg az országban. Az elkövetett és a hatóságok tudomására jutott bűncselekmények száma 2008–2016 között 75%-kal csökkent.⁴⁷ A korábbi években gyakori, etnikai alapon elkövetett terrorcselekmény nem történt 2018-ban és 2019-ben. Egyre több közös nyomozásban vesz részt a Koszovói Rendőrség uniós tagállamok rendőrségeivel közösen, ami a szakmaiság elismerése és a bizalom jele is. Ezek elsősorban a határokon átnyúló szervezett bűnözéssel, terrorizmussal összefüggő bűncselekmények felderítésére, megszakítására, megelőzésére irányulnak. A helyzet stabilitásában tevékenyen részt vettek, vesznek a különböző nemzetközi szervezetek válságkezelői misszióiba telepített rendőrök, rendészeti szakemberek, köztük magyar rendőrök.

A dolgozatomban szerettem volna betekintést nyújtani abba a munkába, amelyet kollégáink végeznek a külszolgálatuk alatt egy adott válságövezetben, támogatva a jogállamiság kiépítését. Talán sikerül az írással a szakmai

⁴⁷ Forrás: <https://www.macrotrends.net/countries/XKX/kosovo/crime-rate-statistics>
Letöltés ideje: 2019.11.16.

körökben sokszor érezhető, a nemzetközi szerepvállalás iránti ellenszenvet csökkenti, „*a magyar rendőrre Magyarországon van szükség*” szemléletet megváltoztatni. Ahogy az írás elején már említettem, a globális biztonsági kihívásokat generáló helyi konfliktusok kezelését csak nemzetközi összefogással lehet hatékonyan végrehajtani, amelyben jelentős szerepet kapnak a rendvédelmi egységek.

A nemzetközi válságkezelő, békefenntartó missziókban szolgálatot teljesítő rendőr kollégák, rendészeti, igazságügyi szakemberek külföldön megszerzett szakmai tapasztalatait jobban lehetne hasznosítani. Az angol és/vagy francia szakmai nyelvtudás⁴⁸ mellett sokan tanulták meg a helyi nyelveket különböző szinten,⁴⁹ amit az itthoni szervezett bűnözés, illegális migráció, terrorizmus elleni munkában is lehetne használni. Olyan másból meg nem szerezhető ismeretekhez jutnak, mint a több nemzetű rendőri műveletek tervezése, szervezése, irányítása, valamint a helyi szervezett bűnözői, terrorista csoportokkal kapcsolatos, első kézből származó ismeretek, amelyeket a hazai oktatásban is fel lehetne használni. Nem beszélve az egymástól tanulás lehetőségére, amikor más EU, ENSZ tagországok rendőreivel együtt szolgálva lehetőség van megismerni egymás eljárásait, rendőri technikáit, taktikáit, felszerelését, egyenruházatát. Ezeket a tapasztalatokat a hazai fejlesztések során is szükséges lenne hasznosítani.

⁴⁸ A nemzetközi missziók munkanyelve angol, néhány afrikai misszióban francia.

⁴⁹ Több kolléga szerzett az évek során külszolgálat alatt használható szláv, albán vagy akár arab nyelvtudást.